

КЪЫРАЛ ЖУМУШЛА

Владимир Путин Нальчикде сабий поликлиниканы ачылыуна къатышханды

РФ-ни Президенти Владимир Путин Россей Федерацияны къауум субъектинде саулу къылауу жаны объектерини ачылыуларына жер-жердеги видеоконференцияга къатышханды. Аны кезиунде биринчи медицина болушук берген бѐлюмню ишин игилендириуге энци с бурулганды. Сѐз Саратов, Белгород, Липецк областлада, Къабарты-Малкай Республикада бла Красноярск крайда эмда Запорожье областда район больницаланы, поликлиниканы эмда амбулаториялары юсеринден барганды.

Хай Альбертович Мурашкдан ол ишни регион башчыла бла бирге энци контрольга алырларын эмда биринчи медицина болушук берген бѐлюмню жангыртуу программасы болжалындан алгъа толтурууча этерлерин тилейме», – дегенди Владимир Путин, видеоконференцияга къатышханланы алгъышлай.

«Быйыл жангыртуу программаларында белгиленген ишле андан ары бардырылгъанды. Аны бла байламлы алагъа ачманы белгиленген болжалдан алгъа бѐлюрге онг болганын да эсгертирге сюеме. Биз Правительствоу къаууму бла алай онг болганын тохташдыргъанбыз. Алай этсек, белгиленген ишлеи текриктер тындырыргъа, миллионла бла адамла медицина болушукну тыйгъчысыз алагыра этерге къуубудан келликди. Татьяна Алексеевна Голиковадан бла Ми-

оноконференцияга къатышханланы алгъышлай.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Кенгеш

Байламлыкъланы кючлерге итнедиле

РФ-ни Правительствоуну Председатели биринчи орунбасары Андрей Белоусов къыралда гиче эмда орта предпринимательствога себеплик этиуге агап кенгеш бардыргъанды. Анга видео амал бла «Корпорация МСП» АО-ну башчысы Александр Исаевчи, «Миллет биринчилиги» АНО-ну башчысы София Малаева, КъМР-ни экономикаы айнтыу министри Рахайланы Борис, аны орунбасары Рустам Башоров, жаммаут биригулени келечилери да къатышхандыла, деп билдиргендиле министриводан.

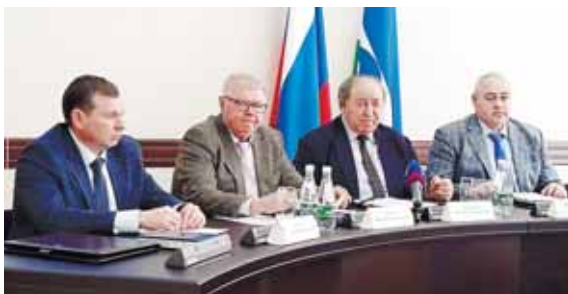
Кенгешде гиче эмда орта предпринимательствону (МСП) бла илуу бизнесни арасында байламлыкъла къурауу, акынчысы биринчилерине не бла себеплик этерге болуугуна юсюнден сѐлешингенди. Дагъыда МСП субъектлере налог законодательствону игилендириу хыйсал бла «Налогла тѐлеуно игилендириу» деген амалны сынам халда хайырлангъуна юсюнден халарлагъандыла. Ол а Москвада, Москва эмда Калуга областлада, сора дагъыда Татарстан Республикада бытыр биринчи июльдан башлап ишлейди. Жангы налог режим ишчилерини саны бешден кѐп болмагъан, тошорон хайырлары уа бир жылны ичинде 60 миллион сомдан атламагъан организацияла эмда энци предпринимательле деп жарашдыргъанды.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

Жыйылыу

Инсанланы тилеклерин тинтиу жаны бла сынауу юлгюге алырчагы

КъМР-де Жер-жерли самоуправление советини ассоциациясы правленийни кезилуу жыйылыууда Май районда инсанланы таргыгуларын бла тилеклерин тинтиуно сынауу сюзюленди.

Кенгешге КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны ич политика эм жер-жерли самоуправленийни соруулары жаны бла управленийсыны кенгешчиси Алексей Храмов, Жер-жерли самоуправ-

управленияны битеуросал советини регион бѐлюмюно ич политика эм жер-жерли самоуправленийни соруулары жаны бла управленийсыны кенгешчиси Алексей Храмов, Жер-жерли самоуправ-

ление советлени келечилери да къатышхандыла. Жыйылыуу АСМО-ну правленийни таматасы Максим Папагов бардыргъанды.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Оноу

Казбек Коков жангы окуу юйно къурауу юсюнден указгъа къол салгъанды

Къабарты-Малкай Башчысы Казбек Коков профессионал билим берген, коммерциалы болмагъан организацияны мюлкю республикалы бюджетден, жандаурулукъдан, «Элбрус» корпоратив университетини – къурауу юсюнден Указгъа къол салгъанды. Документ республиканы Башчысыны ишчи сайтында басмаланганды.

Указда белгиленгенча, «Элбрус» корпоратив университетини урядительлери КъМР-ни Башчысыны Администрациясы, КъМР-ни Жаш тѐлюно ишлери жаны бла министрствосу, КъМР-ни Жарыкъландыруу эмда

илму министрствосу болчкъдула. Коммерциалы болмагъан организацияны мюлкю республикалы бюджетден, жандаурулукъдан, «Элбрус» корпоратив университетини урядительлери КъМР-ни Башчысыны Администрациясы, КъМР-ни Жаш тѐлюно ишлери жаны бла министрствосу, КъМР-ни Жарыкъландыруу эмда

право жаны бла мурдору жарашдыргъаны эмда окуу программалагъа лицензияла берюно – жол картасы – да хазыр этилгенни юсюнден билдиргенди. Окуу юй бардырылкъ ишлеи тикмосине экспертлени хазырлау, къырал эмда муниципал къулукъчулагъа семинарла бла тренингле къурау, кадрланы усталыклары бла билимлерин сынауу, оноу этиу амалланы тинтиу да кирдиле. Биринчи билим беруу программаны апрельде башларгъа белгиленди – алгъа «Машук» арада, ызы бла уа – республикада.

Къурулуш

Адыр-Сууда кѐпор тапландырылады

Огъары Бахсанда федерал жолда орналган кѐпоре быйыл июльга ремонт этили бошалкъыды, деп билдиргенди «Кавказ» Управленидан.

Бу кѐпореуно узунлугу 25 метри, эни уа 13 метр эди да, ишле бошалгъандан сора 20 метр болуукъду.

Объектеде жангыртуу ишле бытыр жайда башлангъандыла. Специалистле кѐпореуно сол жанын оюп кетергенди, энци уа чыпылары мурдору ючлендере турадыла. Ызы бла жангы чыпыла сюеркиди, аланы башында уа жол этеркиди. Аны туюю бетондан болуукъду, кеси да ичине суу кирмеэна аллай. Ызы бла эки къаты асфальт жарыкъдыла ол кѐпоре. Жолну аны эки жагына кетген жерлеринде уа коюлденгирин аула салып, юч къаты асфальт салыкъдыла.

Управленида айтхаларына кѐре, бу объектеде шѐндою материалла хайырлангъандыла. Сѐз ючюн, жолу кѐпореге жеткен кескелеринде полимербетон жарыкъдыла. Ол а бек къаты, чыдамлы материалды.

Объектеде дагъыда темирден буруула, жангы белгиле орнатхандыла. Жолну юсюнде ыла термопластикден этилгенди себепли, кече да иги кѐпороюкюди. Алай бла кѐпореуно сол жагында хар нени да бошагъандан сора, ишлеи аны онг жагында мадар этеркиди. Аны кезиунде автомашиналаны жоруюу тыйылмайды.

Даража

Илму иши игиледен бирине саналгъанды

Къабарты-Малкай къырал аграр университетини илму ишлери жаны бла проректору Рустам Абдулхаликову доктор диссертациясы эксперт совети бытыр эм иги ишледен бирине саналгъанды.

Кѐп болмай РФ-ни Илму эм бийик билим беруу министрствосуну Бийик аттестация комиссиясыны атындан Къабарты-Малкай аграр университетини ректору Аслан Алажеге ырызлыкъ писъмо келгенди. Анда Рустам Абдулхаликову «Юй къанатлылары кросс эмда бройлер тюрлеринден ашарык-

комиссияны (ВАК) эксперт совети эм игиледен бирине саналгъаны юсюнден айтгъанды.

Жерлешибизни илму ишине ВАК-ны Вестнигинде да толуп анализ этилгенди. Аны илму консультаты, эл мюлк илмуланы доктор, профессор, РАН-ны академиги Владимир Фининди.

Писъмону ахырында ВАК-ны баш секретары Игорь Мацкевич, алапат илму иш бла энци алгъышлай, мындан арысында да жетишмиле болдурууларын тежегенди.

Бизни корр.

Жазыпыу-2023

«Заманны» – хар таулу юйорге!
Хурметли жаммаут!
Сиз бир тюрлю сылтау бла «Заманга» жазыла кългъан эсегиз, газетни алыргъа онг барды. Февралыны 25 дери почтагъа барып, жазылыуу жарашдырсагъы, аны тилибизде чыкъган изданианы 1 мурта алып башларыкъсыз. Изданиыбизгъа интернетде бу адрес бла жазылыргъа болуукъду: <https://podpiska.pochta.ru/press/>
Жазылыуу тѐрт айга багъасы – 534 сом 48 капекди.
БИЗНИ ИНДЕКСБИЗ – П 5893

Антларына кертиликлери унутулукъ туйюлдоу

Совет аскерле, интернационал борчларын толтуруу. Афганистан Республикадан чыгарылгъанлы 34 жыл толгъанына жораланып, Нальчикде Къоз тереклини багъасында ол къазуатны жигитлерини хурметине ишленген эсертмени къатында митинг болганды. Анга, тѐреде болуучусу, къазуатны ветеранлары, власть органдары, жаммаут эм сабий-патриот организациялары келечилери, дини къулукъчула, Росгвардияны аскерчилери къатышхандыла. Аланы арасында КъМР-ни Правительствоусуну таматасы орунбасары Адат Хубиев, Нальчкини администрациясыны таматасы Таймураз Ахохов, Адамны эркиликлери жаны бла улоночмоченный, афган урушну ветераны Зумакъулланы Борис эм башхала бар эдиле.

Митингни ача, афган урушну эмда жер-жерли къаууғъаланы ветеранларыны республикалы советини правленийни таматасы, КъМР-ни Парламентини депутаты Тимур Хагалегов 2011 жылдан бери 15 февральда Россейде ата журтуубудан тышанда къыраллада борчларын толтурган аскерчилени эсгерюно кюноча белгиленгенни айтханды. Ол

афган урушну сылтауларыны, тарыхчы эм эсгериле юсеринден къыска билдиргенди. Он жылгъа жуукъ баргъан къазуатда совет аскерчиле интернационал борчларын толтурган бла бирге мамыр жашауу къуаргъа болушханларын чертгенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

ЭСГЕРИУ

Тарых

Илуу Ата журт урушда Кавказ ючюн къазуат 1942 жылда июльдан 1943 жылда октябрьге дери кезиунде баргъанды. Душман аскерле кеслерини хорлапларына базынуулукъда Европаны эм бийик тѐлеси Элбрусга гитлерчи байракъланы чыгаргъан эдиле. Алай къыска замандан ала андан жокъ этилгенди. 1943 жылда 17 февральда совет альянсисте гитлерчи штандартланы орунуна совет байракъланы орнатхандыла.

«... Жашасын, жашнасын бизни Элбрус эм азатланган Кавказ!»

Соруу

Орамларыбызда тазалыкъгъа не дейсиз?

Адам улу жашаган жерде кир-кипчик болмай кълмайды. Жылдан-жылгъа ол кѐбие баргъан окуна сунума. Анга да сеир этерча туйюлдо, нек дегенде биз сатып алгъан хар зат да кѐбюсюнде авериге чулгъанып неда салынып болады – пластик, мияла, къагъыт... Хурметли окууучуларыбыз, сизни оюмугузну да билдирге сюебиз: аллай жерледе хал къалайды, тазалыкъгъа кимди жууаплы?

Жорлау

Къоркъусуз интернетни битеудуни кюнонде РФ-ни Суд приставларыны федерал службасыны КъМР-де Управленийсыны къулукъчулары журналистле бла тубешгенди.

Къоркъусузлукъну жорукларыны ангытхандыла

Владимир Путин Нальчикде сабий поликлиниканы ачылыуна кытышханды

Ахыры. Аллы 1-чи беттеди.

Кыбарты-Малкварда кырал башчыга Нальчик шахарда 1-чи номери сабий поликлиника кертюлгөндү. Анга «Саулык саклау» миллет проекте көрө тынгы ремонт этилгенди. Республикалы сабий клиника арна баш враччы кылуугун топуурган Мадина Кашежева билдиргенде, поликлиника 1969 жылда ишленгенди. Жарым өмөрдөн бери шахарда сабийлини саны иги да өскөндү. 35 миңг балачыкты биринчи медицина болушкуну тийишликчи берирге ол тарлык эткенди. Ол кемчиллери кетериге жангыртуу программасы болушканды.

Поликлиниканы жангыртуу проект программасы кийирилгенди анда республика анга деп 80 миллион сом алганды. Анга чакырылган меккам кышуугандан сора уа, эки жерден көргөндү. Энди 3220 квадрат метри тутуды. Аны анди ди-

агностика бөлүмю, врачлары, участковый педиатрлары кабинеттери, филар-бюксу, кинодую стационары, хирургия бөлүмю да бардыла. Амбулатор халда хирургия болушкуну берди, бычак жетирмей гич операцияла бардырылгы да тап онгла кыралгандыла.

– Лицензияларыбызны барысын да жангыртканыбыз, штаны да жыйындырылганбыз, оборудовани да алганыбыз. Коллективибиз көптүлүктө, ишбизин андан араи бардырылгы хазырбыз, – дегенди Мадина Кашежева.

Президент республиканы саулык саклаууу жангыртуу жаны бла мындан араи планларгыбыз бардыла, деп соргоанда, КМР-ни Башчысы Казбек Кокоев былай жууаплаганды: «Битеу да 53 объекти талпындырылгыбыз белгиленди. Алай бла 600 миңг жуук адам медицина жуушула бла жалтынырылдыкты. Эки а халкыбызны коуден озол-

чакты бириди. Быйыл 11 объекти, ол санда бу поликлиниканы, дагыда Бахсан шахарда (Дыгульбей эде) поликлиника бөлүмю, Аудешигерде амбулаторияны, тап халгы келтиргөнбиз.

Келир жыл да 11 объекти жангыртылгы белгиленди. Аны оюсонен РФ-ни Саулык саклауу министрствосуна да келише турабыз. Биз 2024 жылга белгиленген проектени быйыл тамамларга таукелибиз. Андан сора да, Владимир Владимирович, Сизге, Российской Федерации Правительствосуна, РФ-ни Саулык саклауу министрствосуна да бизни башлам чактыларыбызга себеллик этенгизич коюн жорек ыразылыктымыз билдиргеге оюмуз. Бюджетте РФ- республиканы сабий клиника арнаи жангырта турабыз, 90 миңг адам себелден болган регионда бек уллу поликлиниканы ишете турабыз, аны кыруулушту быйлы ахырына бошарга дейбиз».

17,5 миңг сауууга багы-

Инсанланы тилеклерин тинтиу жаны бла сынауу юлгоге алырчады

Ахыры. Аллы 1-чи беттеди.

Май району администрациясы инсанланы тилеклерин эм таргызыларын кылай такамлаганын, аларга көрө оюнула чыгарынуу сынауу бла жыйынганланы району жер-жерли администрациясыны иштерин кыруу жаны бла келечиси **Инна Фомина** шагыртылгы эткенди. Ол инсанланы изилдерин топуруу жууапты ишледен бири болганын, анга кыралны оюночулары энци з бурганларын черткенди. «Ол инсанланы эркинликтерин саклауу амалларындан бириди, властын ола халкыны ара-сында байлалыкты кырууга оң береди. Аны бла бирге уа адамла жангыртен жерлеринде кемчилликни кетериге кышуула, власты органыны иштерине контрольно тамамлайдыла», – дегенди ол.

Тилеклени бла таргызы улануу уа инсан электорнал халда жибериге, жууапты кылуулуктуула бла тобе-

Тарых

«...Жашасын, жашнасын бизни Элбрус эм азатланган Кавказ!»

1943жылда 17 февралда Элбрусда совет байракы орнатылгандыла

Улуу Ата журт урушда Кавказ коюн кызауат. 1942 жылда июлдан 1943 жылда октябрге дейи кезинде барганды. Совет аскериле гитлерчилени эми сынауу «Эдельвейс» дивизиясына кыжау турурга тошкенди. Душман аскерле кеспери хорламаларына басынуулукта Европаны эми бийик тептиси Элбрусга гитлери байракыны чыгарган эдиле.

Алай кыска замандан ала андан жок этилгенди. 1943 жылда 17 февралда совет альянстикте тепленге чыгып, гитлери штандарлары арнуна совет байракыны орнаткандыла. Ма алай бошталган эди Кавказы эркинлени коюн кыяны кызауатны бир бөлүмю.

Тарыхчыла жазганыларча, совет командование бу бөлүмдөн сора тау жерледе кызауат бардыралыча профессионал альпинист аскерчи бөлүмле кырууга кереклигине тошонгонгенди.

минкоматтары, пулеметлары, пушкарлары окууна бар эдиле. 17 августта немислени «Онбирни ышыгында» бийик-тау метеорология станцияны беш ишчисин, бир ок да атмай, жесирге аладыла. Бир өкөсөдөн аланы эркин этип, совет башчылагы гитлери аскерле Кавказы алганларын билдиргичи деп ашырадыла.

Экинчи кун «Эдельвейс» бөлүмлери Элбрусун кыбыла тептесине чыгып, Хоту-Тау, Чипер-Азау ауулануу «Кургозор» турбазаны колго этедиле. 21 августта уа Элбрусун тептесине байракларын орнатдыла. Тарыхчыла жазганыларча, немислени биргелерине кыруулуш материалла да чыгарган эдиле, ала былайда көп адам кызылгы хазыр болгандыла.

Боссада Гитлери бу жетиим артык бек кыуандырмаганды. Ол аскерчиле спорт эришууле бардырмай, битеу коюнчо Сухуми жанына салгыра болчу болганларын айтканды. Алай кыска замандан аны акылын торлендирдиле тептергенди. Элбрусун тептесинде рейхи байраклары уллу идеология хорлам болганын белгилеп, Германия коммуитарга аны оюсонден кинола кертюлгөтп башайдыла.

Антларына кертиликтери унутулук туйюлдю

Александр Сидоренко былай жазган эди: «Тепледе фашист байракы кыялгандарын көрбиз. Аланы оюсуна совет байракыны салабыз!».

Алайда отрд буркунуу толтурганыны оюсонден былай жазуу кыдыла: «... кыуум гитлери вымпелни кетерип, СССР-ни кызыл байрактын орнатканды. Ненде душманга аймак Жашасын, жашнасын бизни Элбрус эм эркин этилген Кавказ!» – деген сөзле бла бирге операцияны бардырганы атлары, тукумулары да кышуулгандыла.

17 февралда Минги тауу кыбыла тептесине экинчи кыуум чыгыды. Аны оюсонден Любовь Каратаева былай эсгерэ эди: «...жел сыйдамлагануу бузну юосу бла барган бек кыйынды, бютюдю уа оператор Петровте. Ол бу коюлда суу токоюнде жоктен кемден кино алдырганды, бюгон а 5 миңг бийикге чыкканды. Алай тепледе фашист байрак жокды. Алайда совет байракы орнатыла. Керохландан атырып, залп бербиз».

Операцияга кытышхана барысы да кырал саугала бла белгиленгенди. 1944 жылда 1 майда СССР-ни Баш Советини Президиуму указы бла «За оборону Кавказа» деген майда кийирилди – аны деп жанында Элбрусуну сураты ишленгинди.

Элбрусда «Эсгеринюу ваттасы» акцияны чеклеринде 2012 жылдан бери 260-дан аслам совет аскерини бюпого табылганды. Ала Терс-Кюлда кызылдын кызыл басырылдыла.

Ахыры. Аллы 1-чи беттеди.

МУРАТЛАРЫ

1942 жылда июлда кыяны кызауаттан сора Дондагы Ростов фашистлени кылуула тошди. Генерал-фельдмаршал Вильгельм Листни башчылыгында дмаршал Вильгельм Лист байракыны бек оюнгенди, Минги тауга уа «Адольф Гитлерге тау башы» деп кылуула тошди. 1942 жылда сынауу альянстиктен 1-чи бийик-тау батальон кыралды. Аны кыуумуна капитан Хайнц Гротну ротасы киргенди, ала капитан Макс Гаммерлени таматалыгында 4-чо тау-марачуу дивизияны да кышдыла. Аларга Европада бек бийик тауу тептесинде немисли байракыны орнатырга буйрук берилди.

Хайнц Грот урушха дери тау инженерме деген сынчау бла бу жерледе бир неча жер болганды, Элбрусун тептесине да чыкканды, «Эдельвейс» аскерлери саугула, кийимле, аш-суу бла кереклисины сынауларынынандыла, биргелерине батальон кыралды. Аны кыуумуна капитан Хайнц Гротну ротасы киргенди, ала капитан Макс Гаммерлени таматалыгында 4-чо тау-марачуу дивизияны да кышдыла. Аларга Европада бек бийик тауу тептесинде немисли байракыны орнатырга буйрук берилди.

АСКЕРЛЕНИ ЖУАБЫ

Совет командование, битеу коюнчо салып, душманы кыска заманын ичинде тауладан кыстарга буйрук береди. Эркин этип операцияны лейтенант Григорьянцы таматалыгында ротаны бурордыла. Аскерчиле таулада уруш этерге ахырда хазы болмагандыла.

Отрд, туман тошкенге кыуулан, Терс-Кюлдан Элбрусун тептесине атланды: бюмрок чырангыла ала жай кийимде, бир торло альпинист сынаулары, оборудованилары болмай

СУВЕТ АСКЕРЛЕНИ ЖУАБЫ

Совет командование, битеу коюнчо салып, душманы кыска заманын ичинде тауладан кыстарга буйрук береди. Эркин этип операцияны лейтенант Григорьянцы таматалыгында ротаны бурордыла. Аскерчиле таулада уруш этерге ахырда хазы болмагандыла.

Отрд, туман тошкенге кыуулан, Терс-Кюлдан Элбрусун тептесине атланды: бюмрок чырангыла ала жай кийимде, бир торло альпинист сынаулары, оборудованилары болмай

Умтпа

Быйыл энергетикле кыдалып урунадыла

«Росети Шимал Кавказ» компания быйыл Кыбарты-Малкварда аслам иш этерге умтулду. Ол санда 141 километр ток ызыны жангыртылгы берди. Ансыз кепир кышыны чуруусу чыкканды, кыйынчырак болушкуну, деп билдиргенди компанияны регионда бөлүмю пресс-службасындан.

Алай бла «Кабалэнерго» специалиствери ток ызыны жангыртылгыдыла, эски болган 884 чыпынды эмда аланы юслеринде хар

нелерин да алышырылгы берди. Жел урун негда башка сытып чыгышын теркек негда юкюлке аууп, ток ызыны юзмөчма, эми азындан, 21 гектар тирейлени тазалап кышыны чуруусу чыккан.

Быйыл дагыда «Нарт-кыла» эмда «Терексай» деген уллу подстанцияла электрочюноу өчюлтюучо эски приборланы жангы торлоерилени алышырылдыла. Экинчилери бютюдю алекча чыгарыла, бузулмай иги кесек заманын жайыр-

лынырга болушкуну. Ала тауу этпей ишлейди, ол тошсе да, коюмйедиле, экологияга заран салмайдыла. Аланы орнаткан, аланшан да жетилди.

Алдан сора да, 182 гиче трансформатор подстанцияга ремонт этилди, алда да алай приборларын жангыртылгыдыла.

«Ремонт ишлени тынгылы бардырырга хар негда хазырды. Аны жайырындан алекча чыгарыла, бузулмай иги кесек заманын жайыр-

быны кырууламузур бир минут суумуз туруп эсгериге чакырганды ол.

Марат Хубиев а 15 феврал аскерчилерини кийилктерин, байрыкларыны белгиси болганын, ала Афганистанда совет аскерле салынган борчланы толтурганын черткенди. «Алай кызауат барган он жылы ичинде 15 миңден аслам жашыбыны жашууа юзюлгөн», – деп кышканды.

Ол бюгонлюкде республиканы уланлары энци аскер операцияга кытышкы, жигитликтерин бюгюзгөткөдөн белгиленди. «Биз а мамыр жашуу ачюн кесерин аламыз, батырланы эмбизде ууртара, алсга баш ууртара болушкуну», – дегенди ол эмда операция жуукке кезинде хорлам бла бошлары тежегенди.

Зумактуланы Борис афган урушда жоюлган интернационалист аскерчилени эсгермеси кылай кыралганын, бюгонлюкде аны кытаында жыйылуу, аскерни нөгерлерин саугынырга, алсга баш ууртара оюн чыкканын юслеринден айтканды. Кыбарты-Малквары кезинде арха турмушларынын, буйрукланы

Эсэе тутуу

РСФСР-ни халкь артисти, КьМАССР-ни, РСФСР-ни да искустволарыны сыйлы кзуулукчуусу, белгилли композитор Хасан Карданов тууганын бу кюнде 100 жыл болады. Ол жашауанда, чыгармачылык ишинде да малквар халкыны келечилерине керти негер болганды.

Хасан Карданов биринчи Чегемде тууганды. Музыкага соймеклик анга шкода окуганды келгенди. Анда оркестр бар эди. Ол анда болган халкь инструментлени барында да ойнаганды. Анга оентр жыл болганды, атасы Акуб ауушуп, Хасанны Нальчикде интернатка бергенди. Ол анда музыкага бютюнда жуукь болганды. Алай а аны баялмалы муурталар алай терк толмагандыла. Улуу Ата журт уруш башлань, олу арга кетгенди. 1942 жылда Краснодарда пулет-миномет шкода окуганды. Аны устазларында бири Гуртуланы Берт болганды. «Бизни республикадан келген жашла да бар эдиле: Хасан Карданов, Мирзоланы Алий, Уналаны Анувар, Жанатайлыны Хызыр, Абдуку Кадиев», - деп эсгереди ол жазууларында.

Хасан Карданов миномет бб-

ордени, онбеш уруш майдалы бая сууганланды. Артка кеч III даражалы Махтаулукунь орденди да бергендиле анга. Бир кызуум жылны ол Чегем район военкоматда ишлегенди, алай а музыка бля юрешир умутт кыймаганды. Алай насип туюшоп, 1949 жылда аны Миллет кыбарты студияда окургьга Ленинградда консерваторияга ийгенди. Ол беш жыл кэаню ачып жумгунчю кетгендиле анга, алай сейир эди белгилли устазларыны кыопларында окугьган. Анда

Къанатлы макьамны иеси

Аны Москвада да жаратхандыла. Ол жыл, тауула кьчгончюлюкден кыайтып башлаганды, ол поэзияны алына чыгуучу эди, таулу жашлагьга - кадет негерлерине туберге ашыгьт. Алай ючкени биринде ол Токумаланы Жагафарга кыбегенди. Жазуучу ол конько бйлай эсгерэ эди: «Диспетчерни терезечигинден

сан ол заманда жазганды. Аны 1959 жылда СССР-ни композиторла союзуна алгандыла. 1967 жылдан арысында ол республикалы радиода хорну уло-жестволу таматасы, аны бля бирге КьМАССР-ни композиторла союзуна правленди председатели, консультанты да болуп турганды. Отарланы Омар, Алтуулыны Зоя, Бейпаланы Сергей, Жетеланы Мафтир да аны чынтыт шыклары болгандыла. Сарбашланы Zufар дуниясны ажымы алышханда, ол кылай жарыгыны кеплени эспериндеди.

Композиторну Кьуйлыланы Кьайсын бля шыкьлугьга у кыйматы болганды. Поэтни сзлеринде биринчи жырны, «Узун жыл» деп, закый Хасан Карданов жазганды. Аланы чыгармачылык байламкыларында «Нальчик», «Мени шахарым», «Зурукланы ауазлары», «Сени юсонгден жырлайма», «Кызыла ышара турсуна» эм башка жырла жазылгандыла.

Зумакулланы Танзиланы назмулазына композитор «В твоих глазах такая сила», «Так говорить», «Я мечтаю, как ребенок мальчишкой» деп эм башка жырлары такьганды. Гыттууланы Максимни сзлерине «Девушка на круизне» эмда «Байрам кантата» жазылганды. Республиканы гимини автору да олу. Макитланы Сафарны сзлерине «Дороги России», Рахайланы Измайлыны назмусуна «Шухьлукь», Гуртуланы Бертини назмуларына да бир кызуум жыр такьганды. Хасанны «Мадинамачы, Мариначы!» деген жыр уу малквар, кыбарты тилепе да айтылды.

«Мадина» деген биринчи кыбарты миллет операны, «Айууну жашы» комедиягьга, «Жарым молла» опереттагьга да музыканы ол такьганды. Хасан Кардановну жыр искусствода кыйган хазнасы уллууду - терт жюздөн артык торло-торло жырларда жазылганын чыгь била.

Арга берилген кеп махтауланы араларында КьМАССР-ни Кырал саугасы, «Кабатыр-Малквар Республиканы алында кыйыны очюн» деген орден да бардыла. Жырларча, жарык аям эди ол, таулуланы союди, тубесе, аруу сзс бля келлендерин, кьуандарын. Дуниясны 2019 жылда 20 январьда алышханды.

МУСКУЛАНЫ САКИНАТ.

башаймыз, бизни классыбыз аны бля байланы элге саугьга этерге соеди: орманларыбызда терекле орнаткыла. Терекден сейрикти зат жокь дуньда. Адамгь хайыр келтирди, жауунга, кыргага да келтирди. Терек жаны болгын бир затды, аны бля селеширге окуна болады», - деди. Жыйылганды: «Ырызасы, Алтынчак. Сабийле-рибиз тереклени ауаналарында ойнассыла, орманларыбыз да аруула болсунла», - дедиле.

Алтынчан тенгери бля суу бойунда кир - килчички жыйганын керюп, халкь уялды, черекни кирлендирген терт кыалды. «Адам - табиगतтын бир кесегиди. Адам вледи, табиगत а кыалды. Жомосибиз жерибизин билеик, амырлык тууланы, сууланы, агьчаныны топ этмейик, бизден сора да жашаркыдыла адамса», - дей эди Алтынчак. Кылай насиплы эдиле Алпа бля этне. Аруу кызыны келин этрге сыйгенде кеп эдиле, келечиле бири бирини ызындан тизилп... Алай арт заманда Алтынчак кесиле кырап ахтына эди. Агьчак кесиле барыргьга да сойочуо эди. Бир жол а тенг кызылары бля надык хыяргьга алтындан алгьга, Алпаны бля ынанын кыучакьлары, улпа этеди.

«Не болганды санга? - деди Алпа. Аны жериги терк - терк урулдан, солугу тыйылды. - Бир зат да угьтм. Мен бир керде да айтмагьманма, сизни кылай сыйгеними. Ызын болугуз манга, мен да сизге ырызам», - деди. - Оу, юном, кырукьутма бизни, неде айтаса, биз бюгон айырыла тургьнчач? - деди Ынна. - Биз вмирпореде да бирегебиз, - деп, Алтынчак бильге экинси да кыучакьлады.

Кызыла агьчанда наньк жия тургьнлай, Алтынчан жокь болду. Излешиле, кычырдыла, тапмадыла. Эп да суу ыйкыны айланды агьчанда. Жокь эди кынокьтэ келген агьчак кызы Алтынчак. Гиче юйокьде Алпа бля Ынна у эндик кеге терк - терк кырайдыла, сора агьчак барын тыншык олтурдыла, Алтынчачарын эсгерге, билмей тургьнлай келип, ызы бля сормай кетген насипларны кез алларына келтире.

БАЙСЫЛАНЫ МАРЗИАТ.

Соруу

Орамларыбызда тазалыкьгьга не дейсиз?

Адам улу жашагьн жерде кир-кипчи болмай кылаймыз. Жылдан-жылгьга ол кебейе баргьган окуна сунама. Анга да сейир этерча туюлдою, нек дегенде биз сатып алгьган хар зат да кебюсонде абериге чыгуаньпы неда салынып болады - пластик, мияла, кыагьт... Юйледе да багуш кеп жыйылады. Ал кезиунде бирле аны бахчаларында кюйдюрюп тургьндыла. Не эттин, тышына чыгарып, жол жанына атын кетерик туйолсо да. Кертиди, алай этерге улай демеиле да бардыла. Бет дегени болмаса, алай да жарай болур... Хурметли окуучуларыбыз, сизни оюмузугьга да билирге соебиз: алай жерледе хал кыалайды, тазалыкьгьга кимди жууапты?

ГЕГРАЛНЫ Марина, Сабийлени эм жаш тилоно чыгармачылыгыны кыалсыны устазы. Каменка:

- Орамлада алгьтын заманлдан эсе тазаракь бола баргьтуун эспелиме. Эплерибизде окуна алайды. Мен оюм этгенге керге, адамда береке жууалы болгьндыла. Мында шахар, ара паркда да кир-кипчи жырчара орунаны саны есген сунама. Дагьнда элге бара турсам, Кенжени бля Каменканы ортасында энчи службала жокь жанарын тазалай тургьнларын керючюмө - ол да кьуандарды. Устазлык ишинде сабилеге экология жаны бля билим береме. Алагьга торло-торло акцияла кырайбыз. Адамны гичелигинден окуна табиगतгьга аялуу кздэн кыаргьга юйретсе, жорукьланы билдирсе, ол арта аланы унутуругу туюлдою, өз жерини тазалыгына бютюнда сакь болуугьга деп, алай сунама.

КЮЧМЕЗЛАНЫ Арсен, кьурунчу биринчюмө:

проектле кыруучу. Хасания: - Энди саулай алып айтханда, орамларыбызда кир-кипчи кепдо деп айтырча туюлдою. Хау, сен аны эа жерде кермеэсе, алай дагьды, кезге урунучу алай кеп тегюлюк тургьнаны а угьт, эспелиме. Сзсоз, кир-кипчи кырдьла болмазгьга керекди. Не десен да, анга, эм биринчиден, хар бирибиз да жууалпыз. Сен, мен да жол жанына абери атып кетмесек, ол жер тазалай турлугьга балмыз да. Ма аны себепли адам жюргөн туйреледе кир-кипчи жырчара орнуна салыныргьга керекдиле. Тийишчи бригуни а аланы замандында тейоп, таз тугьнра борчлуду. Саулай айттыргьмыз а болмайды: мен оюм этгенге эм эспеленге керге, жылдан-жылгьга тегерек-баш таза бола барды. Ол игиди.

БАЙКЪАЗЫЛАНЫ Азамат, «Телемеханика» заводуну баш инженери. Жаңтокая:

- Кир-кипчи кепден-кеп болуп барды. Мен жаланда жамуат неда энчи бир тийрелени юсюндөн угьт, саулай айтханыгьмызда. Бир-бир жерледе, сзс ючкени, орамлада тазалай болгьн эсан эспелиме. Анга кир-кипчи ташып кетеричюле да ий кызын сапа болуп, алай мен а адамла кеслери да эспирек болуп башлагьган сунама. Сен жашагьн жеринги тазалыкьда тутмасан, аны ишин ким келип этеркиди, кимге керек ол? Аны себепли ол бизни барыргьмыз а болуубузду. Кьуру сабилеге угьтуй, угулгьга да ол жаны бля низамлыкьны аныгыларга, синдирге керекди деп айтыргьмыз алайды.

МОЛЛАЛАНЫ Альберт, жер-жерге самоуправленияны депутат, Гергеж:

- Нальчикде орамлада тазалыкьны хатысы жокьду, бирси шахарла бля

тенгештиргенде уа бютюнда. Бара тургьнлай туютот тархталаны, аны кыайда болса атахталаны хазна кермеюсе. Алай шахарланы бля элени араларыны да болуп башхара. Низамсыз инсанла кир-кипчи чыгарып, ишларын алай жерледе атын кетерге угай демеиле. Бергер а не зат жарыстады десегиз - игинден кыалгьн орунла - ол затланы бек кеп эспелиме.

Кир-кипчи агьчанда да табылды. Кебюсонде ала этрден бери атылып тургьн затла болуучуудула. Энди уа элени административларга, тийишчи министерствого, «Экологистика» организация да кыармашып башлагьнлары керюнеди, аны себепли алай жерледе тазаракь болгьнды. Жоллага кыаргьатха службаланы да белгилеге союме: иш-лейиле, кыармашардыла, кир-кипчи жыйып кетериле. Биз да Гергежде куботкичке бардык, кеси жаныбыздан кочушумчулук этерге керешибиз.

МОКЪАЛАНЫ Ахмат, Бийик-тау заповедниги баш специалисти, Бабуент:

- Шендо адамла агьчынча кир-кипчи керин кыайда болса атып кылаймыз. Аны ташуучула ишлеп башлагьнлы тегерек-баш иги да таза болгьнды. Агьчылда, суу жагьалада да тазалыкь болгьнаны кесим да кереме.

Бабуентин юсюндөн энчи айтханда, кьууру жаш болуп элени ичине, тегеректени, чыкьлакьга окуна сакьдыла. Энди жаланда адамла солгьн жерлеге кез жетдиргени керкеди. Аны айтханы: бизге тышындан келе келериле солургьга. Бирлери кеси ызырандан абери кыаймыздыла, башхала уа кыалгьн-кыайтталарын атып кетериле. Кьуру бизде угьтуй, эплерибиз барында да тазалыкьга кез-кыулакь болгьн адамла салса аны болуукь эди.

Жоллада уа хал бютюнда игленгенди, бек суу болсунла жолчула. Улуу кышы, кыоларына бирер артамкь апы, аланы тазалап турдыла. Алай адамлада тилеригин, аланы кыыйнларын да багылаула тийишчиле ол кьуру агьчанды угьтуй, бизни барыргьга да керек болгьн игиди. Хар нени да аланы юслерине азып кыюмгьгьга, тазалыкьга кесигиз да эс бурбугьга.

БОТАЙЛАНЫ Фатима, булгагер, Огьары Жемтала:

- Энде тазалыкь жаны бля болум игиди. Аны огьары жанында тегюлюк тургьн кыалгьн-кыуылгьнаны кетергенди, кир-кипчи ташуугьга да айтыр зат келди. Тийишчи организацияны надын сыныкь сайын келип чыгарды аны. Шахарда да тазалыкь жаны бля иги болгьнаны кеге утерге. Анга кыыйн салганлагьга улсап этерге союме. Улуу келлюлок этмеген адамлагьга да ырызам.

УЛПАШАЛАНЫ Мурат.

Сынампа

Орус тилден билимлерин ачыкькьлагьандыла

Республиканы битеуло билим берген мектептерини онунчу-онбиринчи классларына жюргөн 142 окуучу «Любослов» деген ат бля бардыргьган орус тилден ачыкькьлагьандыла кыалайды. Ол «Кыабарты-Малквар кырай университетте бардыргьгьнды» эмда бйлай дерс сынамауудан биринчиси болгьнды.

Эсгерте кетейик, олимпиадада алычкыны агьчанлагьга ЕГЭ-лерине балла кошудуладыла. Алагьга деп жарашырдылгьн ишле уа битеуерсөөл даражалы бйлай сынау уланы изилемелерине тийишчиле кырылдыла. Эки сагьтын ичинде тамата классда окугьган жашла бля кызыла тил билимини саулай да бэлюмлеринден аныгуууу окуулуулукьну сургагьн тил билим кафедрасында. Аны себепли мында жалаанда школ программа бля чекленип кыалырга туюлдою, андан тышында да, дерс бля байланы терен билим, кез кыарманы аныламыны да келгиги керек болады.

Алай бля себейиле стилистиканд, селешуону культуранындан не билгендерин ачыкькьлагьнлары бля бирге, сзлени бюгонлюкде кыалай магьнада угьтуй, тилин ачыгуууу башка баулда кезиулеринде ол (сзс) кьа- бил жюртюлогинден да кергюзоткенди. Аланы энчи ышанлагьга тийишчиле, торло-торло кылауулгьга да юлешгендиле. Саулай алып айтханда, олимпиаданы ишлери окуучууну орус тилин магьнада бля кыруу алаууу эмда аны битеуло теориялы хазырлыгына даражаларын ачыкькьлагьга бурулгьндыла. Сынаула КьМКУУ-ну орус тил эмда битеуло тил билим кафедрасында бля вузга а дерс хазыргьтуй эмда устазлыкь сайлау жаны бля туюшон орус управленийыны башламчылыкьлары бля бардыргьдыла. Билген аныламыны аны ишлери гелингигьне, аны ишлери гелингигьне бля берген программаланы муурдорларинда жарашдыргьдыла. Олимпиаданы координатору филология илмууны доктору, сагынылгьн кафедраны профессору ачыгуууу Арнука Ибрагьмова айтханга керге, аны

борчлары бля муурталары окуучууны чыгармачылыкь жаны бля ухнерлерин эмда илмуу-тинтуу ишге сейир илгерини баямлау бля бирге аланы айтгьнууду. Андан сора да, фахмуу сабилеге туюкьчулугь эмиуду, илмуу жаны бля билимликени магьнасыз аныгылардуу, бу ишге алимлерибизни да кочушумчулугьга чакькыруу.

Алай бля сагынылгьн олимпиадада онунчу классны окуучуларыны арасында Мокьзаланы Зарина биринчи жерин алгьанды. ОНальчикти онжеткичи номерли мектебине жюрийюди. Аны устазла Байгьталан Раиса Ахматовна бля Елена Викторовна Гергеж хазыргьгьнды. Кызыкькь бу предметти сабылгьинден да сюеди эмда башка эришууде жетишпайли болгьнлай келеди. Сабийлени дипломылары уа кыуачкьн халда майда берилликдиле.

ТРАМЛАНЫ Зукура.

СОИПДАН ОИГНГА: Уналаны Анувар, Гуртуланы Берт, Карданов Хасан, Мирзоланы Алий. Сурат 1995 жылда алынганды.

люмно командири болуп башлагьнды урушу. Жаралы да болгьнды, алай жанындан кыайтып, 1-чи Украин фронтта тиз-клагьга кьажуу полкда тасачылыкь этгенди. Кавказны, Украинаны, Белоруссияны, Польшаны, Чехославакияны фашистенден азталууга кыатышканды. Тегеран конференцияны кезиунде анда болгьнды. Ол Ата журт урушуну II даражалы ордени, «Сыйлыкьлы белгиси»

экинчи жылында окуна жаш композитор «Жарык жол», «Жаш малчылыны жырны», «Ингирде кел» деген жырлары жазганды. Аны диплом иши уа «Турган жерим» деген симфония болгьнды. Артка кыайтхандан сора ол Нальчикде Халкь чыгармачылыкьны юйюнде ишлегенди. 1957 жылда Кыбарты Россейге кыюлгьнаны 400-жылгьгьын этгенде, «Жарык шыкьлукь» деген кантатасын хазырлагьнды.

ким билсин, юйде сабий болса, ал да сойюмпю кыопры эдик, Алпа? - Ким билсин... Тамбла агьчакча барайты, отун керекди кышкча, коз эса турды. Бизден сора отун керекли жокьду эдиле, барысыны да газларга, алай экибиз а саман юйюкьсөз отун отугьга бля кыалайкь, - деди Алпа. Агьчакча киргенди, кыалай эсе да Алпаны жюргө кыаты уруп башлады. Бироз ишлегенден сора солугьга, ауузыларгьга тохтады. Олтургьга тап жер излей, акык туюбоне кыаргьганлай, бир чулгьнаны эсзеди. Энгеше ийилп кыа-

Жомакь

Агьчак кызы Алтынчак

раса, ол а сабий. Жукьлуп тургьн бачалыкь. Жилая - жилай кетипми, жукькьлагьн болур? Кьуюнуна алып сабийни, юйге келди. Ынна алынды: «Алан, тегимсе сен? Биреу алайлада алгьч кыра тура болур эди, бачалыкьны уа ишлеген жерини кыатында жерге салып...» - Кыаргьганма тегеректе - башха, жокь эди бир инсан да. Таууш да жокь эди. Ким эсе да бала сын атып кетгенди, жаньчулар ашасында деп, Ынна. Адамланы жореклери таш болгьнды. Не зат этейик энди? - Да мен эшонюмпю берликме сабийге? Чак туюкенге, сабий ашла ал. Мен а тамбла эд башчы кырандышам, загсда эгечиме да жетип, кыагытарьбызны кыурагьгь, дейим. Сабийле юйюне атаргьга жарамас балачыкьны, - деди Ынна.

Балачыкьга Алтынчан агьчанда Кертиси бля да, чачы алтын, кезлери уа кэм - кэм кызыкькь кыдарны саугьсы эди. Шош юй энди лахордан, колкюндөн толду. Алтынчан школда да иги окукуй эди, элде жаныгь кыартлагьа болушхан, дерслерин аталамгьнаны бля олтургьн, жилагьнанылы жаспаргьн сейрилик кыыз эди. Бир жол а шахардан бир байла

келип, агьчаны кыатында солугу юйле салыргьга оюм эдиле. Агьчаны жарымын кырып, Алтынчак эдиле: «Келгиз бирге кьажуу соеелгик, агьчаны кырасала, эп да кьуруурдукь», - деди. Телмедди бир инсан да. Бир кон а элде Алтынчан агьчакча адамны, тракторлар да кыаймыды, деген хабар жайылды. Чапдыла битеуе агьчакча. Алайда уа Алтынчак кыоларын жайып, адамла да, тракторла да жерлеринден тебалмай... Аны кимни да, нени да сын кыатдырып кыюлгьнаны кючю болгьнаны битеуе кердюле. - Тереклени кесеме да, аланы

Адамла тилсиз болдула. Шахарчулда да тракторлар бля артка турдыла. Экинчи жыл а жауун жаумай, жер жарылып башлады. Алтынчак: «Этген гонхларгьгьгьз келди, толмуугьга уа кыайтмайсыз. Мен намазлыгыма кон сайын жийлайма, хар биргизини кыйынлыгыгьыны биллп тургьнлай, барыгьгьгьга да болушугьга кыюлмудан келмегени ючюн. Сиз да жилагьгьгь кыра неитигизин, бир биригизге кюйюкленгенгизини, соймеклик кьуругьнаны эсгерип. Соймеклик болмагьн жерде жер да кьуруйду, жауна да жаумайды», - деди. Сора адамландан узакьга, агьчач ичине кирип, Алпадан жауун тиледи. Экинчи кон эплие юй башларын, терезелерин жауун тамчыла кыакьгьнандан уяндыла. Кепле жийлдыла, тобагьга кыайдыла, алай бир - бирлени жореклери уа ташча кыатылай кыалды.

Бир кон Алтынчан школда ата - анала жийылп тургьнлай, алларына чыгып: «Биз бийыл школуна

Тюбешу

«Келир заманы коду»
Федерал программаны
жашауда бардырыуу
жаралып КЪМР-ни
Жарыккандыруу эмда
илму министрствосунда
тюбешу этгенди. Анга
КЪМР-ни цифралы ай-
ныуу жаны бля министри
Ислам Ашхотов, билим
беруу управлениелени
башчылары, мектеп-
ли директорлары, ин-
форматикадан усталла
да кыатышкандыла.

Фахмулу сабийлени къайгысын кёре

Жыйлыуу башлаы,
КЪМР-ни жарыккандыруу
эмда илму министри Анзор
Езаов бу проект 8-11-чи
класслада окугун фахму-
лу сабийле ажижылыккы
курслада къошак билим
алгырга онг бергенин эс-
ертгенди. «Курсланы би-
ринчи кезуу болсалган-
ды, алада окуучуланы

оператор жууаплады. Анга
Анна Сенчикина башчы-
лык этеди. Ол экинчи мо-
дуль проект жазырлау иш
бара турганын билдир-
генди.
Школлада бу проект бля
байламлы иш къалай къу-
ралганыны, анга чырмау
этен салтууланы, окуу-
учуланы ишлерине бийик

къуралганды. Манга, тен-
герлиме да бек аламот
ишти ол. Жарсыуа, 7-чи
классланы окуучуларын
алгырга жарамды. Бир
онг бар эсе, аланы атын-
дан тилеген этеме, эркинлик
бергенди «йоренсилен»,
– дегенди ол.
Анзор Езаов 16-чы но-
мерли мектепте проектин
жашауда бардыруу тын-
гылы къуралганын бел-
гилегенди. Анда курслагъа
жюргөн жыйырма сабий
да бирча ашы къерюмде
болдурганларын чертип,
усталаны ишлерине бийик

къерюмдюлери бизни бек
кыуандыргандыла», –
дегенди.
Тюбешуно кезуунде
белгиленгенди, аллай
курсла республиканы 37
шолунада бардырылган-
дыла. Бахсан район бля
Нальчик шаар ол жаны
бля аалчылыкны тутады-
ла. Башка мектепте да бу
ишни къолга тирги алса
кереклиси да чертилгенди.
Проект ючюн «Универ-
ситет НТИ 2035» федерал

юсперинден 16-чы номерли
мектепте информатикадан
устаз Ботталаны Светлана
бидирген эди. Ол мектеп-
ни 9-чу классны окуучуу
Улбашланы Сафити курсун
биринчи кезуунде юспер-
инден айтканды. «Цифралы
программированины би-
лирге бек итинеме. Алай
Хасанида жашаганын
себебли Нальчикке барып,
юйренир амалым жокъ
эди. Насыпха, аллай онг
кешибизни мектебимде

багъа бергенди, школчула-
ны хакъ алмай юйретиш
турганыры ючюн да ыспас
этгенди.
«Эсте салайкы: «Кол бу-
дучуо» федерал проектин
жашауда бардыруу биз-
ни республикада озган
жылы октябрда башлан-
ганды. Къошак билим
беруу жаны бля ажижылыккы
курсла онлайн, офлайн
амалла бля да бардыры-
ладыла.
ХОЛАЛЛАНЫ Марзият.

Алабият

Саугъагъа – китапла

Онтёртючю февральда Нальчик
шохор библиотекасны Къулай
Къыйсын атлы орамда озалган
белюмонде. Китапланы саугъалау
ул халкъла аралы конюне аталып,
Кавказ жазуучулары клубуну Къа-
барты-Малкъарда белюмоню тюбешу-
ю болганды.
Аны ишине республикада, андан
тышында да белгили жазуучула, назмучула
кыатышкандыла. Ол санда Болталаны
Юруслан, Светлана Алхасова, Фарида
Кудаева, Радима Нагоева, Фатима Мар-
жоева, Маринна Маргушева, Тазаланы
Амина, Сарбашланы Анзор. Жыйлыууга
чакырылганы сыйлы къонакъ КЪМР-ни,
КЪМР-ни да халкъ поэти Созаланы Ахмат
эди.
Ары дагында Нальчик шахарны мектеп-
леринден адбиятка сейирлери болгын,
къауум окуучу да келгенди.
Тюбешуно белюмоню таматасы Осман-

ланы Хыйса ахканды эм бардырганды.
Ары келгенлени бир бирлери бля шагъ-
рей этгенден сора, бу жумушка библио-
текини ишчилерин да къошканды. Андан
сора уа сёзюне Созай улун бергенди.
Ахмат жашау, чыгармачылык жолла-
рыны юсонден айтканды. Библиотекагъа
саугъагъа келтирген, бурунгу жыл чыкъ-
гъан «Кюномю, кечени да китабы» деген
сайлама чыгармаларындан къуралгын
китабындан къауум назмуусун ёз тилинде
келден айтканды.
Ызы бля келгенле орус, къыбарты,
малкъар тилинде назмула, къыска хатпарла
окугъандыла. Сарбашланы Анзор а къыл
кыбулгын алып келген эди да, аны согуп
жытканды.
Ахырында жыйынууда библиотеканы
таматасы Амина Бажевагъа, къол са-
лып, келтирген китапларны саугъалагъ-
андыла.
ЛЕЙЛУН улу Х.

Къоркъуусузлуккы жорукъларын ангылатхандыла

Къоркъуусуз интернетни би-
тудуния конюнде РФ-ни Суд
приставлары федерал служба-
сыны КЪМР-де Управлениасыны
кыулукчулары журналда бля
тюбешенди, дагында МФЦ-га
келген инсанлагъа ведомствону
электрон амаллары бля къалай
хайрылангырга боллугун ангы-
латхандыла.
Биринчиден, брифинг болган-
ды. Управленианы башчысыны
орунбасары Наталья Литовка
суд приставланы Лужбосада
болгын электрон мадарлары
юсперинден билдиргенди. До-
кладчы алланда ол информатция
технологияла кенг жайылган ке-
зуиде цифралы къоркъуусузлуккы
бютонда магъаланы болганын
тергенди. «Суд приставланы фе-
дерал службы электрон халда
бир неча жумушну толтурды.
Бизни битен сервислерибиз къо-
руланганын, ала бля хайры-
ланганы бир тюроу къоркуу
болмаганын айтырга сюем», –
дегенди ол.

Къоркъуусуз интернетни би-
тудуния конюнде РФ-ни Суд
приставлары федерал служба-
сыны КЪМР-де Управлениасыны
кыулукчулары журналда бля
тюбешенди, дагында МФЦ-га
келген инсанлагъа ведомствону
электрон амаллары бля къалай
хайрылангырга боллугун ангы-
латхандыла.

Къоркъуусуз интернетни би-
тудуния конюнде РФ-ни Суд
приставлары федерал служба-
сыны КЪМР-де Управлениасыны
кыулукчулары журналда бля
тюбешенди, дагында МФЦ-га
келген инсанлагъа ведомствону
электрон амаллары бля къалай
хайрылангырга боллугун ангы-
латхандыла.

Наталья Литовка интернетде
къоркъуусузлуккы жорукъларына
эчи эс бурганды. Ол толтуруу
бегини юсонден шартланы изле-
генде, ФССП-ни сайтандан башка
сервисле бля хайрыланмагъа ах-
чаны жалаңда Госулуги дегенча
официалны порталда тюбеге
чакырганды. «Банк карталы-
кыны тарихлерин, парольларын
бир адамга да билдирмегиз,
сайта бля хайрыланганды, сакъ
болугуз, ишекли письмоланы
ачмагъуз, белгисиз сыйкала бля
бир сайтдан башхасына кёчмегиз.
Комьютерде, телефонда вирус-
лагъа къажуу программаланы
салдыргъыз», – дегенди ол.

Ахырында Наталья Литовка жур-
налистлени соруулары жууапла
бергенди. Сёз хыйлачылыккыдан
сакълануу, ФССП-ни цифралы
сервислери къоруланганыны
саны жылдан жылга кёбейгени
юсперинден барганды.
Ызы бля Къоркъуусуз интерне-
тни битудуния конюне жоралып,
приставла ангылатуу акция да
бардыргандыла. Ала МФЦ-лада
инсанлагъа службыны электрон
инганыны юсперинден билдир-
генди, ала къалай жумушланы
толтурганын ангылатхандыла.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

ФСБ

Муратына жеталмаганды

ФСБ-ны КЪМР-да
управлениасыны Къабарты-
Малкъарда МВД-ны 4-чи
келечилери бля бирге
наркотиклени законсуз
сатыу-алуу бля байлам-
лы оператив-излеу иш-
лени кезуунде тыз къы-
рдан келген биреуню
туткандыла. Ол наркоти-
клени республикагъа эм
уллу ёлчмеледе келтирип
турганды.
Законсуз сатыу-алудан
406,52 грамм чакылы
наркотик сыйырылгын.

Чекшиле

Эм иги аскер-патриот къымылдау сайланырыкъды

Россеини ФСБ-сыны Чекши
службасы Эм иги жаш тюло
аскер-патриот биригюню
агычкълау жаны бля конкурсу
бардырады. Анга чекши иш
бля юрешген организацила
кыатышгырга боллукъдула,
дел билдиргенди бизге РФ-ни
ФСБ-сыны КЪМР-де Чекши
управлениасыны пресс-
службасындан.
Битеурсей конкурсу чекши
службаны даражасын кётюруу,
«Чекшилени жаш нёгерлери»
къымылдауу эс бурру, жаш
тюло аскер-патриот органи-
зацияла бля бардырылган
жумушланы бириктирип
мурат бля къуралды.

Холамханланы Алина

Конкурс «Барысында да ахшы!»
деген бегюмде бардырылды. Анга
кыатышгырга боллукъдула
интеллектуал спорт, аскер-
спорт, турист эришмеледе
жетимиллени биреуню керек-
лиде регион эм кётуу
россей даражалыда. Ишле
PowerPoint программа
жазырланадыла 15-слайд.
Суратлада къачан эм къалай
тюшюрюнлери, жыйлыууну аты,
анга къатышканы атлары
жазылады.

Эришмеле ачыкъдыла, анга
чекши орагъа бля байламлыкыны
дайым да жюртотен аскер-
патриот организацила
кыатышгырга эркинде, ол
санда «Чекшилени жаш нёгер-
лери» отрядла, кадет
классла, аскер-патриот
биригюмле (ол санда ишле
отрядла, клубла).
РФ-ни ФСБ-сыны КЪМР-де
Чекши управлениасыны
конкурсуа кыатышкандан
завкаваланы 2023 жылда
30 марта дери алады.
Документлени Нальчикке
Къабарты орамда 192-чи
кемикгъа келтирирге
боллукъдула. Аланы жазырлау
болушуккы керек болганыла
бу телефон номерге
сөлвеширге боллукъдула: 8
(8662) 49-18-62.
Сөзлеп быылмай РФ-ни
ФСБ-сыны Чекши
службасыны «Чекшилени
жаш нёгерлери» къымылдануу
ара шабыны жыйлыуунда
белгили этиликкиде.
Хорлагъына РФ-ни
ФСБ-сыны Чекши
службасына 1-чи, 2-чи,
3-чу даражалы дипломлары
бля саугъаланырыкъдыла.
ТОКЪЛАНЫ Фатима жазырагъанды.

Сакълыккы

Низамны бузмагъа чакырадыла

Къыш-жылытуу кезуу
башланганы Къабарты-
Малкъарда 18 от тюшоу
болганды, деп билдир-
генди бизге КЪМР-де
От тюшоуге къажуу-къут-
харуу ведомствону
пресс-службасындан. Ала
ток эм газ бля ишленген
приборла бля хайрыланганды
жорукла толтурулмагъан-
лары бля байламлыдыла.
Къыш энтта кючюн тас
этмгенди. Алай эсе уа
адамла юйлерин жылы-
тырга керешедиле. Бу
кесиле уллу кёллюкюле
этерге жарамдыла.

Эришю

Саулукугъа уллу кёллю болмазча

Бир розеткагъа эки
прибордан кёнюю къошмагъыз.
Аны хатасындан ток ыз
бузулуурунга къоркуу
улдуу.
Юйден кетгенде, къыска
заманга окуна, приборла-
ны тождан чыгарырга
унутмагъыз.
Мекямны печь бля
жылытханда уа, бютонда
сакъ болурга тийишлиди.
Отула печни эшиги
жабылырга къыска болур-
гы кереклиде. Омакъны
къуруудан тазаларга
тийишлиди – хар юм ай-
дан. Отну тер къабынган
затла бля жандырырга
жарамды: бензин, пате-
ген, алача башкала.
Уллу кёллюкюню хат-
асындан юююгозде от
тюшген эсе, мычмай
къутхаруучуланы чакъ-
ырырга керекди – 01,
101, неда 112 телефон
номерлеге сөлвеш. Ала
жетгини мекямны ичин-
ден адамланы тышына
чыгарырга, газны, токну
ёчюлтюрге керекди.

Газетни басмагъа «КЪМР-Медиа»

Газетни басмагъа «КЪМР-Медиа»
ГКУ-ну компьютер службысы
жазыр этгенди.
Газет «Издательство «Южный регион»
ООО-ну типографиясына
басмагъанганды.
Старополь край, Ессентуки ш.,
Ильинский орам, 5а
Газетлени ишлени ташпаруу
кючю КЪМР-ни нота сыны
федерал Управлениасы
жууаплады.
Телефон: 76-01-21
Газетлени роинягъа сатуу
кючю КЪМР-ни «Росселия»
ашкери общество
жууаплады.
Телефон: 42-69-34
Газет мынакы юч керек
чыгъарды – газетчи,
орту, алабат конюле.

КЪМР-да МВД-ни Наркоти-
клени законсуз сатыу-
алууга къажуу кереш
бардырган управле-
ниасыны келечилери мас-
рестинден «Спорт нар-
котиклеге къажуу» деген
турнирге кыатышкандыла.
Бу чемпионат «Нальчик-
спорт арада –Сабийчи-
рибизни саулукулары эм
къоркъуусузлукълары»
деген акцияны чеклеринде
9-чу кер бардырылды.
Эришмеле къуанчылы
халда ачылгандыла. Анда
алгыш сёз бля КЪМР-
да МВД-ни Наркотиклени
законсуз сатыу-алууга
къажуу кереш бардырган
управлениасыны тамата
оперулопмон очкенины
полицианы подполковниги
Ирина Давыдова сөлвеш-
генди. Ол жаш тюлоню
жашууларын наркотикле
бля байламгазгъа чакыргъан-
ды. Ызы бля уа аралары-

Гайыланлы Алина

да чыкъган даулашланы
тутушу кююнде тамам-
лардын тежгенди. Ан-
дан сора сейир тутушула
башлангандыла, алгачу
кварарга спортчулары
ата-аналары да келген-
ди. Ол жаш тюлоню
жашууларын наркотикле
бля байламгазгъа чакыргъан-
ды. Ызы бля уа аралары-
клеге къажуу амалланы
юсперинден ушакъ бар-
дыргандыла.
Тутушула эм кючюлеге
уа ыспас къагытла эм
майдалла бля саугъалау-
гандыла, дел билдирди
КЪМР-да МВД-ни пресс-
службасындан.
ГАЙЫЛАНЫ Алина.

УЧРЕДИТЕЛЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛЪКАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛЯ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан РЕДАКЦИЯ: ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору орунбасары) ЖАНИ УРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редактору орунбасары), ТОКЪЛАНЫ Борк (жууалы секретары), МУСУКАЛАНЫ Сакнат, ТИКАЛАНЫ Фатима, ТРАМАЛАНЫ Зуура, УЛБАШЛАНЫ Мурат.	ТЕЛЕФОНДА: Редактору примани – 42-63-01. Баш редактору орунбасары – 42-38-21, 40-04-82. Жууалы секретары – 40-03-24. Секретары – 40-93-42, Корректор – 42-63-52. РЕДАКЦИЯНЫ БЕТОМЛЕРИ: Поэтика эм право – 42-24-02, 42-67-68. Экономика – 42-66-73. Културга – 42-66-76. Социал ишле – 42-75-82, 40-59-18. Юрторта, туризм эм спорт – 40-39-93, 42-66-71. Окуучулу бля байламлагда жоруктоу эм жазылуу – 42-37-94. Эчи корреспондент – 42-68-72. Операторла – 42-66-85, 40-28-97.	Редакция авторла бля кызыгы жоруктегилди. Къыл жазылыгъа рецензия этимейди эм ала артка кыатырмайдыла. Газетле басмагъаны материалла айтылганы омака рецензия омуу бля кесимеде боллукъдула. Алада айтылган хар зат ючюн Россей Федерацияны Басмаы юсонден законду тиргизиледе материаллары авторлары кесери жууапладыла. Редакция авторла 4000 газет тегинден (машина бля жазылыгъа 5-6 бет) кеню аймады. Газет Савагъы, информация технологияны эмда асамыны коммуникативия индери жаны бля федерал назар службыны (Роскоминформ) Къабарты-Малкъарда управлениасында 2016 жылда 19 декабрде регистрация этигенди. Регистрация номер – ПН № ТУ07-00118. Индекс – П 5893	Газетни басмагъа «КЪМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службысы жазыр этгенди. Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясына басмагъанганды. Старополь край, Ессентуки ш., Ильинский орам, 5а Газетлени ишлени ташпаруу кючю КЪМР-ни нота сыны федерал Управлениасы жууаплады. Телефон: 76-01-21 Газетлени роинягъа сатуу кючю КЪМР-ни «Росселия» ашкери общество жууаплады. Телефон: 42-69-34 Газет мынакы юч керек чыгъарды – газетчи, орту, алабат конюле.	Номерге графике керек 19 00 сагытда къол салында. 20 00 сагытда къол салынганды ГАЗЕТНИ НОМЕРИНИ ЧЫГАРЫЛА: Улбашланы Мурат – дежурный редактор, Кучукуланы Сафит, Кетеничана Зуляфия – жууалы секретарыны орунбасары; Зезаланы Лидя (1,2- чи бетте), Моксаланы Зуура (3,4-чу бетте) – корректорла. Тиражы 1712 экз. Заказ № 323 Басмасы 101.000. ГАЗЕТНИ ПОСТА: 36000, Нальчик шахар, Ленин аты проспекти, 5. Электрон почта: elbor_50@mail.ru
--	---	---	---	---